

ZAŠČITNI ZAKON

Avdicije v Rimu: znana preizkušnja

Ta film smo že videli. Po letu dni zavlačevanj in slepomišenja, tik pred veronskim srečanjem Andreotti — Markovič, napovejo "avdicije" o vsebini zaščitnega zakona.

Takih avdicij, se pravi javnih zaslisevanj predstavništva zainteresiranih skupin in organizacij, je bilo v preteklosti že več. V ožjem odboru za obravnavo zaščitnega zakona sem poudaril, da bi zadostovalo branje zapisnikov avdicij "Garibaldijske komisije" pred petimi leti, ali pa zadnje avdicije ministra Maccanica, pred dobrim letom dni.

Je pa tudi res, da smo se Slovenci v teh desetletjih že naučili lekcije: biti moramo skeptiki in znotraj skupnosti delati, kakor da zaščitnega zakona ne bomo dobili nikoli, obenem pa ravnati v političnih razmerjih, kakor če bi vsakokrat šlo zares, da bi nas ne obtožili, češ da ga tudi sami ne maramo.

Vsekakor se je senatna komisija za ustavno vprašanja na pritisk KD in PSI že odločila za program avdicij. Dogovarjali smo se o tem, koga naj zaslišimo. Rečeno je bilo, predvsem Slovence. Konec koncev se zakon piše zanje. Nato predstavnik krajevne stvarnosti (deželni svet, pokrajine, gorske skupnosti), državnega aparata (prefekti) in cerkve (škofje). Predstavnik misovcev je takoj zahteval, naj bi zaslišali tudi šest ali sedem irendentističnih in nacionalističnih skupin, ki nasprotujejo zaščiti manjšine. Začuda je naletel na precejšnje razumevanje predstavnik socialistične stranke. Zato mi ni preostalo drugega, kot predlagati protiutež, zaslisanje skupine italijanskih izobražencev, ki so dali pobudo za peticojo v prid demokratičnemu sožitju. Sklenili smo tudi, da bodo avdicije v Rimu (in ne v Trstu), ker bi nekateri radi izkoristili prisotnost komisije za razne oblike izzivanja. V demokrščanskih vrstah je medtem prišlo do pomembnega razčiščenja. Zdi se, da so se zbrali deželni veljaki, pa tudi sicer je KD pravi nosilec vladne politike do slovenske manjšine, medtem ko socialisti stojijo nekam ob strani, kljub večkrat poudarjeni zavzetosti in napovedanim izboljševalnim popravkom. KD se tudi aktivno sooča s somišljeniki v Sloveniji, čeprav ni povsem jasna vsebinska raven tega soočanja.

Nekaj novega je vsekakor prineslo razčiščenje v demokrščanskih vrstah. Neposredno o tem nimamo informacij, vendar lahko sodimo na osnovi praktičnih posledic. Tako je ustavna komisija sklenila, na pobudo koordinatorja ožjega odbora Guzzettija (KD), da bodo avdicije v dveh krogih. Najprej bo komisija zaslišala predstavnike dežele, predsednike pokrajin in gorskih skupnosti. Teden pozneje pa predstavništva manjšine, nacionalistov in demokratičnih Italijanov. Po poti so se izgubili škofje in prefekti, kar ni povsem nepomembno, če pomislimo na odprte teoretične in praktične poglede katoliške cerkve do narodnostnih manjšin.

Kakorkoli že, avdicije bodo za politične stranke pomembna preizkušnja, saj bodo morali načelniki svetovalskih skupin v deželi odkriti svoje karte, brez slepomišenja in dvoumnosti. Odgovoriti bodo morali na osem zastavljenih vprašanj, ki zadevajo predvsem vprašanja ugotavljanja ozemlja, na katerem naj veljajo višje stopnje zaščite (vidna ali kolektivna zaščita), probleme šolstva (predvsem v odnosu do Slovencev v videmski pokrajini), družbeno ekonomske pravice, problem preštevanja in javnih služb.

Navdaja nas občutek, da bo KD zaostri svoja stališča, najbrž zato, ker se želi predstaviti v deželi kot tista ki edina lahko omeji "slovenske apetite". Tako že slišimo izjave, da "KD nasprotuje dvojezičnosti", medtem ko socialisti poudarjajo predvsem problem poimenovanja Slovencev v videmski prokrajin.

Skrbi nas tudi možnost, da bo "Piccolo" po bombastični objavi vesti, da je zaščita manjšine spet na dnevnem redu parlamenta, skušal s spretno kampanjo pisem in alarmantnih vesti ustvariti vzdušje napetosti, kateremu bi sledila "modra" odločitev, da je tudi takrat bolje, če se stvar spravi na mrtvi tir.

Če bi pa vendar prišlo do vsebinske obravnave zaščitne zakonodaje, ima KD že pripravljeno svojo varianto, vredno grofa iz Lampeduse ("Ustvariti videz, da se vse spreminja, da bi vse ostalo pri starem"). Po tej iniačiji naj bi v okvirnem zakonu določili le neke splošne pravice, vendar bi njihov obseg prepustili odločitvi drugih organov (dežele, pokrajin, občin itd.). Tako bi spopad okoli resnične vsebine zaščitnega zakona samo odložili in preložili, pravzaprav preselili bliže našim krajem, kjer so strasti, močnejše in nasprotovanje odločnejše.

Da želi KD imeti v rokah škarje in platno, dokazujejo tudi govornice, da bo vlada poverila vso zadevo podtajniku v predsedstvu vlade Cristoforiju in tako razbremenila ministra Maccanica, ki je poleg vsega republikanec.

Vsa zadeva odpira spet vprašanje enotnega nastopanja Slovencev. Bomo znali nastopiti odgovorno, enotno, odločno, načelno, pa ne samo na avdicijah, pač pa tudi v nadaljnji fazi sprejemanja ali zavlačevanja z zaščitnim zakonom? Ali pa bomo trosili čas in energije v jalovi vojni za kontrolo nad podporo matične Slovenije in statusu privilegirane sogovornika ljubljanske vlade?

Ni dovolj, da se sestajamo in omikano informiramo o vsebini tega filma, ki smo ga (ponavljam) že videli. Potrebno je, da realiziramo sprejete obveze in potrebne pobude, iz katerih naj jasno izhaja, da želimo biti protagonisti in to glasno, da nas bodo vsi slišali in poslušali.

■ Nadaljevanje na 4. strani

STOJAN SPETIČ

DEMOSOVA OBLAST IN ZAMEJSKI SLOVENC

Odnos slovenske vlade do naše skupnosti naj bo strankarsko in ideološko neobremenjen

Manjšina ne sme postati nikogaršnja »podaljšana roka« ali »drobiž« za dvomljive posle

Demosova slovenska vlada se nedvomno veliko ukvarja z zamejskimi Slovenci, recimo zelo študijsko in spoznavalno, a vendar zelo politično. Stiki med matico in manjšino na raznoraznih nivojih so pravzaprav nekaj naravnega in ni dvomov, da pripada v tem okviru vladnemu, institucionalnemu delu iz matice specifična vloga. Gotovo je, da bi morala vlada iz matice vršiti to nalogo objektivno, brez politično strankarskih interesov. Za to so seveda potrebni določeni pogoji na obeh straneh: na eni strani politično poštena — torej strankarsko in ideološko neobremenjena volja vladnih oblasti iz matice, na drugi strani ravno tako zrela zavest manjšine da je odnos z vlado iz matice zadeva izven strankarskih interesov. Končno so potrebne seveda tudi mednarodne oz. meddržavne razmere, ki te stike (vključno s konkretno pomočjo) dopuščajo kot nekaj normalnega in potrebne.

V preteklosti pri nas ni bilo vedno tako: včasih je manjkal prvi, pogosto drugi pogoj, mestoma sta manjkala oba, mednarodne razmere pa so bile iz tega vidika sploh problematične.

Zgodovinska stroka je o tem že veliko povedala (recimo za čas izpred druge svetovne vojne in NOBeja, za prva povojna leta) in veliko ima še povedati; zato prepuščamo seveda njej poglavitve, ki so pa nam seveda v pomoč...

Zaenkrat bi si tu drznili le eno sintetično oceno, in sicer to, da dane razmere (mednarodni odnosi, zgodovinska izkušnja in splošna kulturno politična zrelost) dopuščajo danes dobre možnosti, zadostitve vsem trem zgoraj omenjenim pogojem, kar pomeni, da smo lahko v stanju gojiti odnos manjšina — vlada iz matice na institucionalnem, s strankarskimi in ideološkimi interesi neobremenjenem nivoju.

Kot kaže pa to ne bo lahko! Menim, da je tak objektivni odnos začela že pred leti vzpostavljati tedanja oblast SRS, a se mi zdi da se današnja nova, demosova oblast spet odmika od tega k odnosu kjer prednjačijo pristranski politični interesi in težnje.

O stvari toliko govorimo, ker smatramo da je to vprašanje resno in da gre tudi preko tiste večje ali manjše gmotne konkretne podpore, ki jo matica namenja čez mejo.

V prvi vrsti je tu vprašanje samostojnosti manjšine oz. naše narodnostne skupnosti na kulturnem, političnem in družbenem nivoju nasploh. Gre za samostojnost (manjšina kot subjekt, od katere je odvisna naša pokončnost, naša volja po boju za uveljavitev našega dostojanstva in pravic, vitalnost naše narodne zavesti in njena ustvarjalnost v družbi, kjer živimo; gre skratka za samostojnost, ki nam potrjuje zavest o sebi kot delu slovenskega naroda, o sebi kot delu italijanske družbe, v kateri živimo ter zavest o sebi kot delu sveta. V bistvu gre za samostojnost, katera nam krepi zavest, da nismo odvisni (ne materialno, ne politično, ne kulturno) le od drugih, le od zunanjih faktorjev, da nismo le njihov privesek ali po po-

trebi celo njihovo sredstvo, marveč da je tudi naša narodnostna usoda normalno v veliki meri odvisna od nas samih.

Mislím, da nam bodo drugi (tako italijanska vlada kot RS) učinkovito najbolj "pomagali" tedaj, ko bodo svoje poteze do nas osnovali na priznavanju in spoštovanju te naše samostojnosti.

Žal ugotavljamo, da ni tako. Znano je, da nas npr. italijanske oblasti držijo za priznanje naših pravic sploh v šahu, da nas s tem rahljajo, da nam s svojo politiko skušajo večkrat ustvarjati neke vrste občutek krivde za naše zahteve, češ da so pretirane in da zato zaščite ne dobimo, nas izsiljujejo s tezo da je temu "pretiravanju" v prvi vrsti kriv maksimalizem KPI (in torej Slovencev, ki KPI poslušajo...); tudi takrat, ko italijanske oblasti nam nekaj dajo, recimo finančne podpore, očitno nagradijo katoliška in nelevičarska slovenska društva in organizacije (na Deželi je to zelo jasno...). Z vsem tem nekaj politično sporočajo: da smo politično kot narodnostna skupnost sploh odvisni od njih in da naj samostojnost oz. subjektivnost kar pozabimo! Kaj pa sedanje oblasti Republike Slovenije? Kateremu zadržanju so bližja stališča, ki smo jih že večkrat slišali s strani predstavnikov nove slovenske vlade in nazadnje brali pred nedavnim v intervjuju ministra Dularja? Ker minister predstavlja vlado, ni vseeno, če se v intervjuju opredeljuje za preferenčen odnos s stranko Slovenske skupnosti v zamejstvu. Vsakdo je seveda svoboden za svoje izbire, prav tako svobodno pa izbire tudi sodimo. V tem primeru sodimo ta stališča demosove vlade kar negativno: gre za presežene metode preteklosti, za politično — strankarske težnje, ki z državnimi zadržanjem nimajo kaj opraviti! Prav tako so ministrove trditve, da je SSK med Slovenci sploh katalizator, da so druge stranke za Slovence nekako odvisne od nje, da Slovenske komi-

sije v drugih strankah niso absolutno avtonomne itd. vredne jasno negativne ocene. Gre namreč za strogo politična stališča, ki med drugim spominjajo na čase iz preteklosti, ko so pri nas nekateri merili stopnjo slovenstva posameznikov po njihovi strankarsko ideološki pripadnosti...

Spet smo torej pri preteklosti: postavlja se torej vprašanje če gremo res naprej ali če se vracamo nazaj! Stvar je resna, ker gre za samostojnost naše narodnostne skupnosti. Čemu taka stališča demosove vlade: iz nebrzdane politično strankarske zagnanosti? Iz razlogov lastne državne koristi? Na izrecno prošnjo, ki prihaja izza meje? Zaradi politične afinitete s tukajšnjo oblastjo? Tudi na avstrijskem Koroškem se dogaja nekaj podobnega. Še več, tam smo že pri uradnem zastopstvu slovenske države s pomočjo manjšine oz. njenega predstavnika. Mar ne predstavlja vse to, kljub navideznosti, ošibitev za manjšinsko skupnost? Mar ne postavlja to manjšino v položaj odvisnosti na obeh straneh?

V nobenem primeru se nam ne zdi stvar pozitivna, saj ni več čas ne za "podaljšane roke", ne za vloge "drobiža", niti ni prišel čas, ki bi zahteval politično omologacijo.

Če naj uporabim krilatice, Evropo bomo vsi uspešneje gradili, če bomo z odgovornostjo opravljali vsak svojo funkcijo, če ne bomo izkoriščali položajev za prevarikacijo, če ne bomo prav vsega skušali izkoriščati za kopičenje politično strankarskega profita... Za to so drugi kanali.

Vemo, da tudi vladi iz Republike Slovenije ni lahko, ker naša manjšina nima svojega enotnega predstavništva; a to je — po našem seveda — še ne opravičuje, da se odmika od državniskega zadržanja.

Vsekakor moramo tudi Slovenci v FJK urediti skupno predstavništvo. A to je že druga pesem...

MILOŠ BUDIN

Ali bo Slovenska skupnost kdaj izpolnila obljube v Nabrežini?

V sredo, 24. oktobra se je sestel devinsko — nabrežinski občinski svet. Občinski možje so med drugim razpravljali o obnovitvi konvencije s tržaško hranilnico (CRT) o upravljanju občinske zakladnice. Svetovalci večine (vključno s SSK) so CRT pooblastili, da bo še naprej vodila občinsko zakladnico za tri leta. Komunisti pa smo zahtevali, da naj Občina konvencijo s CRT podaljša samo za eno leto, nakar pa bi pretresli možnost, da bi upravo občinske zakladnice prevzela Kmečka in obrtna hranilnica iz Nabrežine, "ker bi morala domača uprava na vsak način privilegirati domačo banko", kot je razložil naš svetovalec Ivan Sirca. Žal SSK očitno ni imela istega posluha za interese do-

mačih ustanov in je raje glasovala v prid CRT.

Ker smo hudomušni, si ne moremo izbiti iz glave pregrešne misli, da za vso zadevo stoji dejstvo, da je tajnik devinsko-nabrežinske sekcije KD Luccarini obenem tudi podpredsednik CRT. Razumljivo je, da demokristjani podpirajo svoje ljudi in ustanove. Manj razumljivo je postopanje SSK, ki kljub obljubam, zanemarja potrebe naših ljudi. SSK ko je izvolila demokristjanskega župana Locchija, da bi si pred javnostjo oprala vest, je obljubila, da bo povsod in dosledno branila interese slovenske manjšine. Prva dejanja žal ne obetajo nič dobrega.

KONGRES V NOVI GORICI

IZ GOVORA PREDSEDNIKA CIRILA RIBIČIČA

Nova obzorja prenoviteljev

V Novi Gorici je v soboto potekal kongres bivše ZKS—Stranke demokratične preнове, ki nosi odslej naziv, kot ga navajamo v naslovu.

Slovenski prenovitelji so torej v desetih mesecih po prejšnjem kongresu zaključili pot prenosne levice in so se izrekli o značilnostih nove stranke. Kot izhaja iz osnovnih dokumentov, ki jih objavljamo posebej, so se odločno opredelili za reformistično socialdemokratsko stranko po zgledu strank Socialistične internacionale. To ni bilo neboleče, kot morda izhaja iz zaključkov. Govorniki so jasno povedali, da bo to nedvomno prizadelo del članstva. Ciril Ribičič, ki je bil potrjen na mestu predsednika stranke, je v svojem uvodnem govoru obsodil "vse oblike nasilja v imenu utopičnega komunističnega projekta, primere fizične in duhovne represije, povojne poboje, montirane procese, kadrovske čistke in omejevanje svobode tiska, govora in političnega združevanja." Istočasno pa je navedel kot politično dediščino, ki se ji nova stranka ne namerava odreči, "tiste demokratične in opozicijske tokove v Komunistični partiji in nato Zvezi komunistov, ki so omogočili narodnoosvobodilni boj in so bili v vseh ključnih zgodovinskih spopadih na pravi strani: leta 1948 na strani upora proti stalinizmu, leta 1966 na strani decentralizacije proti unitarizmu Rankovičevega tipa, leta 1968 na strani Dubčka in praške pomladi, leta 1974 na strani sporazumevanja proti preglasovanju med narodi, v 80. letih pa na strani podpore in upoštevanja globokih reform v državah s socialističnim imenom. "O odnosu do preteklosti je bila sprejeta tudi posebna deklaracija, ki jo v celoti objavljamo. Pri razpravi o njej pa je aplavz delegatov potrdil predlog, da se rehabilitira komuniste, ki so bili na 29. seji CK leta 1972 enostransko in posplošno obsojeni in odstranjeni iz družbenopolitičnega življenja.

Na kongresu je bila sprejeta tudi vrsta drugih resolucij, ki jih ne moremo objaviti v celoti zaradi pomanjkanja prostora. Zato naj vsaj omenimo dokument o novi ustavi, ki vsebuje načela, za katera se bodo prenovitelji zavzeli v prihodnjih mesecih. Med njimi sta namreč dve, ki se neposredno tiče vprašanja. Manjšin, in posebej slovenske manjšine v sosednjih državah:

Smo za utrditev posebnega položaja italijanske in madžarske narodnosti in za razširitev pravic njihovih pripadnikov ter pripadnikov drugih narodov, ki v Sloveniji žive. Ustava naj opredeli podlago za zakonsko ureditev položaja vseh drugih etničnih skupnosti kot posebnih narodnih skupnosti.

Ustava naj opredeli skrb države za vse Slovence v tujini, posebej pa v sosednjih državah, in za ustvarjanje skupnega kulturnega prostora.

TČ

Odnos SDP do levičarskih strank v Evropi in do slovenske manjšine v Italiji

»Naša politika bo demokratično in napredno usmerjena«

Tehtonski premiki na Vzhodu Evrope so povečali zanimanje evropske levice tudi za dogajanja pri nas, po osamosvojitvi in izvedenih večstrankarskih volitvah v Sloveniji pa sta se povečala tudi interes in potreba naše stranke po bolj živahnem povezovanju s sodobnimi levimi evropskimi strankami. Gre za stranke, ki so se že v 50. letih opredelile za parlamentarizem in večstrankarstvo, skratka za reformno demokratično spreminjanje družbe. Z njihovimi uglednimi funkcionarji in teoretiki smo v zadnjih mesecih intenzivno vodili ustvarjalni dialog. Zlasti pa so bila pomembna multilateralna srečanja demokratičnih levih strank, ki delujejo na območju Delovne skupnosti Alpe—Jadran, trikrat tudi v Ljubljani. Smo med najaktivnejšimi pri pripravi konference teh strank, ki bo novembra v Benetkah. Posebno priznanje za naše konstruktivno delovanje predstavlja skupna odločitev udeleženk, da naši stranki zaupajo koordinacijo dela sekretariata, ki pripravlja to konferenco.

Mislím, da se motijo tisti, ki jim je le do velikih obiskov v svetovnih prestolnicah, nimajo pa občutka

za vsakodnevno razvijanje stikov z demokratičnimi strankami v zamejstvu in na območju Delovne skupnosti Alpe—Jadran, torej za razvijanje prijateljskih stikov z najbližjimi sosedi, tudi na regionalni ravni. Gre za vztrajno delovanje, ki nas postopno vodi do naravnega navezovanja stikov tudi na nacionalni ravni, na primer z osrednjimi vodstvi italijanskih komunistov in socialistov. Takšna pot je bolj dolgotrajna in manj popularna, gotovo pa je več vredna kot atrakcije v obliki nerodnosti, arbitrarnosti in vsiljivosti, ki merijo na trenutne medijske učinke, pa bolj dokazujejo nepoznavanje in nespoštovanje evropskih kulturnih in diplomatskih standardov, kot da bi skrajševale vstop v evropsko skupnost. Govorim seveda o demokratični Evropi, ki jo motijo nacionalistični egoizem in vrčičarska zaplankanost, pojavi klerikalizacije, podcenjevanja protifašizma in NOB, zaostritve z italijansko narodnostjo in drugi diletantizmi radikalnega dela Demosove in uradne slovenske zunanje politike. V času, ko se v svetu, še posebej izrazito pa v Evropi zabrisujejo stroge delitve na tri doslej

strogo ločene "svetove", se pri nas poskušajo uveljavljati anahronistične delitve na rdeče in črne in vzpostavljati politični monopol desnice. Mi z geslom "Evropa zdaj" mislimo resno, tako tedaj, ko gre za politične usmeritve, ki naj pomenijo Evropo tukaj, * pri nas doma, kot tedaj, ko gre za razvijanje enakopravnih stikov z levimi demokratičnimi evropskimi strankami.

Prenovitelji opozarjamo, da so ustavna in druga ureditev posebnega položaja in pravic narodnosti, preprečevanje poskusov vnašanja razdora med Slovence v zamejstvu in nasprotovanje enostranstvom pri pripravljani svetovnega slovenskega kongresa, ki bi po željah nekaterih moral biti kongres slovenske desnice, povsem v skladu z evropsko demokratično tradicijo. Namesto da bi se uradna slovenska zunanja politika spopadla s temi skrajnostmi, ki škodujejo mednarodnemu ugledu države, se njeni predstavniki spravljajo nad koristno in odmevno pobudo uglednega župana Sergija Pelhana o povezavi obeh Goric. Kot da se Demosove stranke niso programsko obvezale k evropski zunanji

politiki, ampak se uklanjajo rušilnim silam znotraj sebe, ki hočejo podreti vse mostove sodelovanja med jugoslovanskimi republikami in sejejo strah pred tradicionalno odprto mejo na Zahodu. Nasprotujemo tudi poskusom zlorabljanja slovenske vladne zunanje politike za promocijo politike posameznih Demosovih strank. Povejmo vsem, ki se politično ozirajo le na desno, v mednarodnem sodelovanju pa le na Sever, da je sodelovanje z demokratično levico na vseh štirih straneh neba pomembno za razvijanje gospodarskih, kulturnih in političnih stikov Slovenije.

Naša odločitev, da kot enakopraven partner stopimo v Socialistično internacionalo, ima svoj pomen tudi sedaj, ko so v njej močno restriktivni, včasih celo sektaški pogledi na sprejemanje novih članic. Pomeni namreč, da želimo pri sebi doma uveljavljati demokratično, levo in evropsko usmerjenost. V skladu s tem smo se zavzeli, naj se na konferenci levih strank Alpe Jadran vibijo tudi vse tiste stranke, ki želijo postati članice Socialistične internacionale, ne glede na to, ali in kdaj jim bo ta želja uslišana.

REZULTAT RAZPRAVE

Politična deklaracija Stranke demokratične preнове

I. TEMELJNA IZHODIŠČA

1. Zavzemamo se za suverenost, in samostojnost Republike Slovenije. Spoštujemo in uveljavljamo voljo slovenskega naroda in državljanov ter državljank Slovenije, izraženo skozi demokratične volitve in vse druge oblike demokratičnega vplivanja. Razvoj Slovenije povezujemo z odprtostjo v Evropo in svet, z napredkom, ki naj temelji na najvišjih civilizacijskih dosežkih.

2. Slovenijo želimo videti kot dom ljudi, ki so svobodni, enakopravni in solidarni, kot državo družbene pravičnosti in enakih možnosti, kot družbo, ki živi v sožitju z naravo. Vse to za nas pomeni demokratični socializem. Smo za avtonomijo, civilno družbo. Človekove pravice in državljanske svoboščine so neodtujljive in najvišje vrednote. Dostojanstvo človeka, spoštovanje dela in nasprotovanje krivicam ter izkoriščanju, so gibalna naša politična dejavnosti.

3. Smo za Slovenijo kot pravno državo, za parlamentarno demokracijo in za večstrankarski sistem. Prednost dajemo regionalni in lokalni samoupravi, soupravljanju zaposlenih in svobodni samoorganizaciji civilne družbe.

4. Želimo Slovenijo, katere napredek izhaja iz sadov znanosti in sodelovanja različnih kultur. Spoštujemo svobodo miselne in umetniške ustvarjalnosti. Dolžnost slovenske države je, da svojim državljanom in državljanom zagotovi enake pogoje in možnosti za izobraževanje.

5. Za nas je toleranca in spoštovanje medsebojnih razlik neodtujljiva vrednota družbenega življenja. Zavzemamo se za svobodo govora, misli in verovanja. Dosledno zastopamo ločitev med cerkvijo in državo, vključno z nevtralnno državno skrbjo v prid svobodi vseh verskih prepričanj. Enako poudarjamo nujnost državnih zagotovil za varstvo

pravic vseh vrst manjšin: narodnostnih, političnih, kulturnih, spolnih in verskih.

6. Naše ideale povezujemo s slovensko napredno delavsko, socialistično, socialdemokratsko in krščansko—socialistično tradicijo, ter državotvornostjo NOB. Izhajamo tudi iz modernih slovenskih, jugoslovanskih in evropskih dosežkov levice ter načelnih opredelitev socialistične internacionale.

II. GOSPODARSTVO IN DRUŽBENA PRAVIČNOST

1. Ni svobode brez družbene pravičnosti in ni razvoja brez podjetništva. Zato se zavzemamo za doseganje optimalne skladnosti med principoma ekonomske učinkovitosti in družbene pravičnosti.

2. Smo za tržno gospodarstvo s polno družbeno odgovornostjo države in kapitala. Tržni mehanizem ne more nadomestiti države v načrtovanju politike ekonomskega razvoja. Ekonomska politika naj povečuje učinkovitost, modernizira gospodarstvo, pospešuje konkurenčnost, in racionalizira uresničevanje temeljnih družbenih potreb. Z uvajanjem ekonomskih vzpodbud mora pospeševati razvoj in uvajanje tistih tehnoloških in proizvodnih zmogljivosti, ki so najprimernejše za gospodarski, družbeni in politični razvoj Slovenije. Pri tem upošteva prebivalstvene in naravne danosti.

3. Smo za enakopravnost vseh oblik lastnine. Zato podpiramo tudi razvoj privatnega sektorja, toda zavračamo dogmo, da edino privatna lastnina ustreza logiki tržne ekonomije. Menimo, da medsebojna konkurenca vseh oblik lastnine zagotavlja najvišjo učinkovitost gospodarstva in najrazumnejšo uporabo proizvodnih sredstev. Ekonomska demokracija zagotavlja in dopolnjuje politično demokracijo. Zaposleni morajo imeti pravico

do soodločanja glede lastniške preobrazbe in ustavno zaščiteno pravico do soodločanja v podjetniških odločitvah.

4. Lastninjenje in denacionalizacija morata potekati v skladu z merili ekonomske učinkovitosti in socialne varnosti. Nasprotujemo sprevačanju lastninjenja v krajo družbenega ali razprodajo nacionalnega premoženja. Davčne obremenitve pri dedovanju morajo biti povezane z aktivnim opravljanjem poklicne dejavnosti, ali pa z normalnim vzdrževanjem družinskega življenja.

5. Ljudje morajo biti nagradjeni glede na učinke svojega dela. Za nas predstavlja pravica do dela neodtujljivo pravico človeka. Nezaposlenosti ne sprejemamo kot nujni proizvod ekonomskega mehanizma, temveč kot fazo dinamičnega prestrukturiranja gospodarstva. Država mora zagotoviti socialno varnost vsem državljanom in državljanom. Izdatke za socialno podporo naj država preusmeri v podpiranje podjetništva nezaposlenih. Posebno pozornost pa mora država nameniti tistim, ki niso sposobni delati. Država mora nuditi pogoje za najvišjo možno raven šolstva, zdravstva, kulture in rekreacije. Posebej se zavzemamo ne le za formalne, temveč za dejansko enake možnosti in pravice žensk.

6. Brez avtonomnih, svobodnih in samostojnih sindikatov, ni demokracije. Kjerkoli so prizadeti interesi delavcev morajo sindikati sodelovati pri družbenih in političnih rešitvah. Podpiramo sindikalne zahteve po pravičnem deležu delavcev pri rezultatu njihovega dela, po soodločanju pri gospodarskih odločitvah in pri aktivni udeležbi pri socialnem življenju. V polnem spoštovanju njihove strankarske politične neodvisnosti računamo na njih pri razvoju ekonomske in družbene demokracije.

7. Naravo in pokrajino moramo tako varovati, negovati in razvijati, da

ohranjamo in obnavljamo zmogljivost naravnega gospodarjenja, varujemo živalski in rastlinski svet, mnogovrstnost posebnosti ter lepote narave in pokrajine. Vse to je podlaga za obstoj človeštva in predpostavka razvoja.

8. Smo za pospešen razvoj podeželja, za zmanjševanje razlik med življenjem v mestu in na deželi. Posebej se zavzemamo za razvoj družinskih kmetij, in skupaj s kmeti si bomo prizadevali reševati socialne probleme malih kmetij. Nasprotujemo razprodaji slovenske zemlje tujcem.

III. EVROPA REGIJ IN NARODOV

1. Zavračamo dominacijo in nasilje v odnosih med narodi in državami. Smo za razorožitev, za demilitarizacijo Slovenije in Evrope, za vse večje mednarodno zaupanje in prijateljstvo. Podpiramo idejo Evrope regij kot skupnega doma narodov, kot tudi pravico vsakega naroda do samoodločbe in svobodne izbire lastne državne ureditve.

2. Smo sestavni del evropske levice. Razvijati želimo sodelovanje z vsemi skupinami, ki jim je izhodišče svoboda in demokracija ter pravična rešitev globalnih, nacionalnih in socialnih problemov. Deklaracijo načel Socialistične internacionale sprejemamo, zato hočemo postati polnopravni člani Socialistične internacionale.

3. Našo stranko vodijo poboje, zahteve in želje ljudi, ki živijo od svojega znanja in dela. Povezovati se hočemo z vsemi levičarskimi in drugimi političnimi organizacijami, s sindikati in civilno—družbenimi gibanji v Sloveniji, Jugoslaviji in Evropi, ki izhajajo iz človeka, ki želi živeti v miru, svobodi, ustvarjalnosti, ekološko, zdravo, v enakopravnosti, socialno varno, v družinju, ljubezni, sreči, igri in lepoti.

BERI
IN ŠIRI
DELO

KONGRES V NOVI GORICI / 2

Deklaracija o ekološki politiki

Svetovna ekološka kriza in grozeče samouničenje planeta je davek, ki ga človeštvo plačuje za industrijski tip razvoja usmerjenega v količinsko rast. Ekologija in varstvo okolja sta svetovni razvojni izzivi in skupna usoda celotnega človeštva. Eno od osnovnih družbenih protislovij je protislovje med potrebo po gospodarskem razvoju, vključno z rastjo, in potrebo po zdravem okolju. Njegovo razrešitev vidimo v postopnem oblikovanju ekološke civilizacije. Za nas je to nova energetsko, surovinsko in ekološko neobremenjujoča razvojna strategija. Človeštvo se mora odpovedati vlogi gospodarja stvarstva in sebe postaviti v novo vlogo skrbnika tega planeta. Sedanje generacije svojih potreb ne morejo zadovoljevati na račun možnosti bodočih generacij. Pridobivanje ekstraprofita s prenašanjem ekoloških stroškov produkcije na poznejše rodove ni dopus-

tno. Onesnaževalci so tisti, ki morajo plačevati odpravljanje posledic lastnega onesnaževanja.

Oblikovanje ekološke razvojne strategije je možno samo v demokratičnih družbah z urejeno pravno državo. Neučinkovit pravni sistem ali njegovo prepočasno prilagajanje zahtevam varstva okolja povzroča pojavljanje zahtev po hitrih in radikalnih posegih mimo zakonsko določenih norm. To je le bližnjica do novega, tokrat "ekološkega revolucionarnega prava".

Varstvo okolja mora postati predvsem stimulativna in ne ostati zgolj omejevalna razvojna postavka. Temelj oblikovanja nove razvojne strategije bo varstvo okolja le, če pridobi ekonomsko podlago. Ekologija mora postati ekonomski interes. Vsak ekonomsko utemeljen sistemski ukrep je učinkovitejši in daljnosežnejši od vsakega administrativnega ukrepa.

KONGRES V NOVI GORICI / 3

Deklaracija o preteklosti

Naša stranka je postala naslovnik vseh napadov in kritik preteklosti. Tu zbrani se očitno ne nameravamo preteklosti odpovedati z begom v drugo stranko ali v zasebnost. Zato se tudi ne bomo vsak dan še enkrat odpovedovali revolucionarnim metodam in utopičnemu komunističnemu projektu, ki se je skušal uveljaviti prek "revolucionarnega nasilja", "razrednega boja", "diktature proletariata" in "avantgardne partije". Svoj reformizem in prenoviteljstvo si upamo, kot do zdaj, prepustiti sodbi javnosti in glasovanju volilcev. Revolucionarji nimajo preteklosti in začenjajo svoj naskok vedno v letu nič; reformisti imamo preteklosti in svoj odnos do nje.

Stranka demokratične preнове nasprotuje sodbam, ki imajo za cilj spreminjanje zgodovinskih dejstev v prid utrjevanja oblasti trenutne politične večine. Sodimo, da je preteklost zlasti naša, v tolikšni meri večplastna, pa tudi zapletena, da ji je nemogoče dati le en pomen, eno razlago, ne glede na politično stran, ki si tako razlago lasti. Zgodovinska stroka naj objektivno, kolikor ji dopuščajo vsi dosegljivi in dostopni dokumenti, poda tolmačenja

dogodkov iz naše polpretekle zgodovine.

Odločno pa zavračamo za suverenost slovenskega naroda nevarne poskuse, da se narodnoosvobodilna vojna kot del svetovne protifašistične koalicije in oborožen odpor zoper okupatorja in njegove pomagače enači z državljansko vojno. V povezanosti z drugimi demokratičnimi silami v Evropi bomo prepričali potvarjanje, ki želi prikriti, da je današnja Evropa utemeljena na zmagi protifašistične koalicije. Naš obračun z napakami v preteklosti pa hkrati pomeni, da bomo nasprotovali obnavljanju starih zablod z nasprotnim predznakom, ki jih skušajo uveljaviti nekatere desne politične sile.

Naša pot vodi iz socializma brez parlamentarne demokracije v demokratično socialno državo in skupno tržišče z demilitarizacijo Evrope, ne pa skozi rehabilitacijo fašizma, kvizlinštva in zločinov proti človeštvu. Stranka demokratične preнове kot del moderne demokratične evropske in slovenske levice, upoštevajoč izkušnje preteklosti, je ime za nasprotovanje vsem oblikam modernega gospodarstva in pomeni družbeno pravičnost.

PISMO UREDNIŠTVU

Krajani iz Opčin, Banov in Ferlugov nam pišejo o župniji Sv. Jerneja

Žal nam je, da msgr. dr. Lojze Škerlj ni pristal na razgovor z nami. Ponovno zatrjujemo, da nimamo nič proti salezijancem, nasprotno: njihovo dosedanje delo zelo spoštujemo in cenimo. Vendar ne moremo mimo dejstva, da salezijanci niso podrejeni škofu, pač pa svojem vrhovnemu predstojniku v Rimu. Ponovno poudarjamo tudi, da je po našem mnenju treba vzeti v poštev dejstvo, da imajo salezijanci svoj dom v Marijanišču in da bi v primeru, da bi oni prevzeli župnijo sv. Jerneja na Opčinah, župnijski prostori ostali prazni; pri tem pa se nam poraja upravičen dvom, kako bi bilo z nadaljnjo naselitvijo župnijskih prostorov. V tem je jedro problema, njegovega ozadja.

Vemo, da g. škof ne misli na preštevaje; smo pa na tekočem, da je misel živa pri katerem od njegovih vplivnih sodelavcev.

Nam nenaklonjeni krogi vedo, kaj hočejo. Toda tudi prebivalci z Opčin, od Banov in Ferlugov vedo, katere so njihove pravice. Zato se bodo zanje še naprej složno zavzemali in podpirali tistega, ki jih bo znal učinkovito uresničevati.

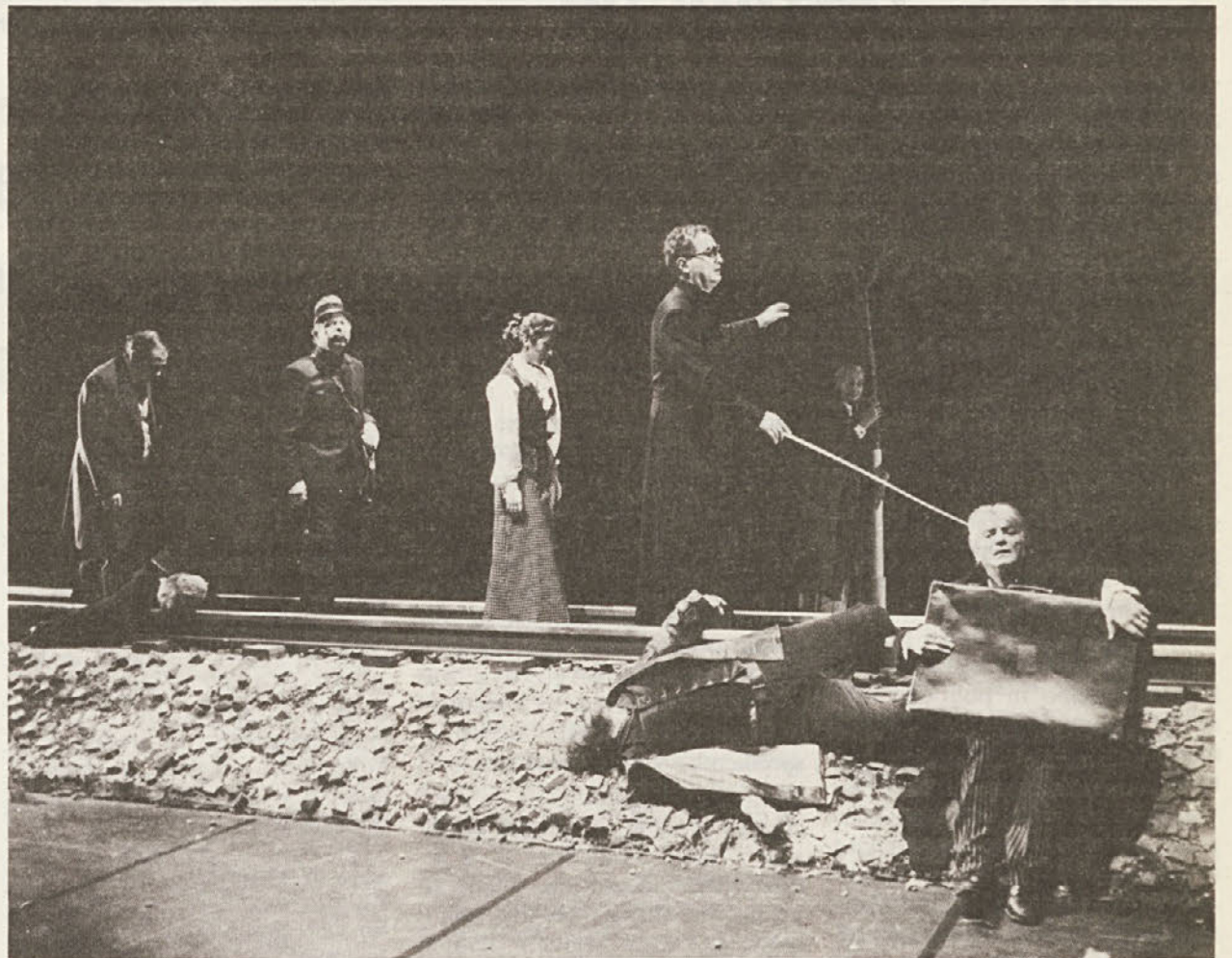
In še to: dne 11. oktobra 1990 je po svoji tajnici dr. Drago Štoka sporočil da odstopa od akcije za opensko župnijo. Za to odločitev ni navedel nobenega razloga. Vsekakor delegacija z Opčin, od Banov in Ferlugov jemlje njegovo odločitev na znanje in izjavlja, da odslej dr. Drago Štoka nastopa samo v svojem imenu.

Za enajstčlansko delegacijo z Opčin, od Banov in Ferlugov

Vladimir Vremec
Pavel Vidau
Andrej Štekar
Danila Ferluga
Marija Kacin

PRVA LETOŠNJA PREDSTAVA SLOVENSKEGA STALNEGA GLEDALIŠČA

Kobalova dognana uprizoritev oživila Cankarjevo sporočilo

(Foto Montenero)

S Hlapci se odpira nova sezona SSG. Z njihovo uprizoritvijo smo bili priča neminljivosti Cankarjevega sporočila. Od tistega daljnega dne, ko so bili Hlapci prvič postavljeni na oder, se je spremenilo marsikaj. Scena, igralci, režiser in deloma tudi besedilo. Toda bistvo je ostalo isto. Gre za prikaz življenja hlapcev. Hlapci ostanejo zvesti svojemu gospodarju, dokler je ta na oblasti. Če je on rdeč, so vsi rdeči, če pa je črn, so vsi črni. To so hlapci. Slabši od najslabših psov. Psi ne izdajo gospodarja nikoli.

V prvem delu so vsi učitelji zbrani v pričakovanju izida volitev. Prepričani so, da bodo zmagali rdeči. Vsi nosijo rdeče obleke, rdeče sukne in rdeče kravate. Prepevajo, pijejo, se smejejo, ponižujejo nasprotnike in se pripravljajo na razporevanje. Zmagajo črni. Med razporevanje družbo ni velikih razočaranj, le presenečenje. Rdečo rjuho odvržejo. Obleko zamenjajo s črno. Prazniku se ne odrečejo. Proslavljajo črne. Kajti res je: najboljše so pečene piške. Škoda jih je metati proč.

Hlapci so bili v Cankarjevem času in hlapci so danes. Vsi smo hlapci. Zaradi dobre službe, zaradi družine, zaradi denarja ali zato ker nimamo toliko moči in poguma, ki sta potrebna za junaka. Kot učitelj Hvastja (Anton Petje), ki ima družino in troje otrok, za katere mora najprej skrbeti. In vendar ostane vseskozi zvest svojemu prepričanju. Zvest svojim idealom in črni obleki. Ponosen, nikoli ne poklekne pred človekom. Pred njim pa ponižno poklekne učitelj Komar (Tone Gogala). Prej najbolj rdeč, sedaj najbolj črn. Najslabši med hlapci.

Zanimiva moška figura je župnik (Vladimir Jurc). Človek v črni halji, predstavnik ljubezni in vere, v resnici pa le izvajalec oblasti. Vse obleče v črno. Na policio postavi samo črne knjige. Vsi morajo misliti le črno.

Med vso to drhaljo se premika Jerman. Človek, ki ne trpi okov, okvirov, kalupov, ki mu jih vsiljuje oblast. Zanj je značilna pokončna drža, intelektualna nepodkupljivost in neoporečno obnašanje. Jerman ne posebja nikakršne ideologije. To je človek svobodnega duha in razuma. Človek, ki ravna

vedno po svoji vesti, ki se v svoji naivnosti odloči, da bo narod spremenil. In hlapcev ne pozna. Tuj mu je njihov miselni stroj in njihov DNA. Tega spozna šele na koncu, ko je v svoji notranjosti popolnoma strit in uničen. Tedaj razume iz kakšnega testa so hlapci. Iz takega, ki ga oblast zgnete v zaželeno obliko.

Jerman je kot samotno drevo, ki raste, odraste in umre. Še sam Bog ne ve, zakaj ga je bil tja postavil. Tako definira Cankar svojega junaka. Režiser Kobal je k temu dodal se Kosovelovo Brinjevko. Ker Jerman je brinjevka. Njegovo življenje je samotno let po sinjem nebu. Svoboden krik v tišini. Je smrt svobode duha, moči in korajže. Ta smrt je opomin za nas vse. Da ne bi postali hlapci. Da bi se ne prodali za gosposko obleko, za denar, za pečene piške.

V ozadju, kot na filmskem traku, življenjski tir. Tir Jermanovega življenja. Jerman ostane za vedno strit. Za vedno uničen. Potrži starrec, ki piše zgodovino slovenskega naroda, ker bi rad kaj naredil za svoj rod. Tako bi bila teža materine smrti lažja. Tako bi bilo njegovo razočaranje manjše. Tako bi se vzravnal kak poniglavi hlapec.

Jermana sta uprizorila Roman Končar (mladi Jerman) in Silvij Kobal (stari Jerman). Oba sta se vživela v svojo vlogo. Končarjev Jerman tudi po porazu ohrani nekaj vezi z realnostjo. Kobalov Jerman pa se premika v svoji nerodni starosti. Človek, ki so ga bolečine življenja pripeljale na rob blaznosti. Spomin postane privid.

Posebno je izstopal ljubezenski prizor z Lojzko, ki jo je upodabljala Lučka Počkaj. Ostarelo Lojzko pa je zaigrala Mira Saradoč.

V Cankarjevih delih imajo ženske posebno mesto. Pozitivna ženska lika sta mati in učiteljica Lojzka. Ženski, ki razumeta svet in življenje. Ki gledata vsakomur v oči, ki poznata vero in stvarnost. Laž in resnico. Ki vesta, da je pravica na Jermanovi strani. Zanj skrbita in trepečeta. Vsak njegov poraz je udarec v njuno srce. Ne želita si njegovega propada, zato ga skušata potegniti nazaj.

Druge ženske v drami so povsem različne. Anka-županova hči

(Alda Sosič). Prvotna Jermanova ljubica, željna zabav, lepih oblek, smeha, dobrega vina in vročih poljubov. Jermana ne razume in ga ne ceni. Njegova ljubezenska pisma v družbi razkazuje in se smeje vsaki besedi, ki je v njih napisana. Zanimiv lik je učiteljica Geni (Miranda Caharija), ki jo skozi življenje spremlja neka hinavska vdanost v stvarnost. Sprejme vsakega gospodarja, vsako prepričanje. Vse postane resnica, tudi če je laž.

Vsi prizori, ki jih je režiser vključil v dramo, se mi zdijo posrečeni. S tem mislim na dvojen prikaz Jermana in Lojzke, na odhod igralcev z odra preko dvorane v prijetnem petju, na vključitev Kosovelove pesmi idr.. Predvsem slikovit pa se mi je zdel konec. Župnik hodi po železniškem tiru s palico v roki popolnoma slep. S palico prebujajo hlapce, ki ubogljivo hodijo za njim.

Naj dramo definiram z eno samo besedo: Harmonija. Med glasbo, barvami, oblikami in zvokom. Čestitam režiserju Borisu Kobalu in celemu gledališkemu ansamblu.

VILMA PURIČ

darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad DELA prispevali tovariši: VENCESLAV TERČON — Mavhinje 5, 8.000 lir, VIKTOR BOGATEC — Križ 5.000 lir. Ob 1. obletnici smrti ALOJZA SEDMAKA darujejo žena, sinova in hčeri iz Križa 50.000 lir za sklad DELA.

Namesto cvetja na grob URŠULE HRVATIČ darujeta NEVIA IN GERMANO ŠVARA 20.000 lir za glasilo KPI — DELO. Namesto cvetja na grob tovariša DANILA KOCJANČIČA daruje DARJO BRAJNIK iz Domja 20.000 lir za glasilo KPI — DELO.

Namesto cvetja na grob tov. DANILA KOCJANČIČA darujeta LIDIA IN MIRO ŽERJAL iz Boljunca 15.000 lir za glasilo KPI — Delo.

V OGLEJU

Deželni aktiv idejnega območja 2. in 3. resolucije

V Ogleju se je prejšnjo soboto zbral deželni aktiv "idejnega območja demokratičnih komunistov", se pravi bivših somišljenikov kongresnih resolucij št. 2 in 3, ki se zavzemajo za zopetno ustanovitev in korenito prenovitev KPI. Časnikarske krilatice o "fronti za ne" tovariši strankine levice odločno odklanjajo, saj poudarjajo, da so za prepoved in zopetno ustanovitev KPI, za enotnost levice in njeno pluralno razčlenjenost, za antagonistično in razredno opredeljeno vlogo stranke v italijanski družbi, za premostitev kapitalistične družbe in njenih svetovnih protislovij, za ustvarjalni pristop evropske levice pri iskanju novih poti v procesu socialističnih sprememb. Skratka, idejno in politično območje znotraj KPI, ki prevzema iniciativo spriču dvoumnosti in nedorečenosti Occhettove večine.

Uvodno poročilo v dvorani, kjer je nekaj tednov pred tem potekala deželna programska konferenca, so imeli posl. Antonino Cufaro, prof. Fausto Monfalcon in sen. Jelka Gerbec. V razpravo so posegli številni tovariši iz vseh pokrajin, med njimi sen. Stojan Spetič, ki je spregovoril predvsem o manjšinski problematiki in še posebej podčrtal, da je neprejemljivo ustrahovanje slovenskih tovarišev z možnostjo razcepa in obujanjem spomina na informbirojevski spor, saj smo vsi demokratično zrelejši in ne vidimo več, kot v časih stalinizma, nevarnost v vsakem nesoglasju. Konec koncev so nesoglasja in sproščena razprava o njih sol demokracije. Nevarnost za enotnost manjšine in njenih organizacij pa vsekakor ne prihaja iz svobodnega soočanja med komunisti, pač pa iz povsem drugih strank.

Razpravljalci so zatem poudarili nujnost množične prisotnosti članov stranke na sekcijah kongresih, kajti tokrat morajo člani odgovorno odločiti o usodi KPI. Nedopustno bi bilo, če bi o tako usodni odločitvi, kot je razpust KPI in ustanovitev nove (nekomunistične) stranke demokratične levice odločala le manjša skupina članov in simpatizerjev. KPI je nastala v dolgih letih boja, z velikimi žrtvami in prostovoljnimi delom stotisočev žena, delavcev, kmetov, izobražencev in mladincev, zato ne more biti vseeno, kakšna usoda se ji piše.

Mnogi so se obregnili ob stališča pristašev večine, ki za svoje neuspehe krivijo vse, ki so zadnje leto kritizirali Occhettovo smernice. Kajti res je, da "konstituanta" ni obrodila sadov in da se javnosti

kaže sedanji predlog le kot nadevanje krinke.

Na koncu je vsem spregovoril član vsedržavnega vodstva Sergio Garavini, ki je poudaril predvsem misel, da je zaskrbljujoč predvsem krepak zasuk v desno, ki ga je v zadnjem, letu doživela KPI in s tem hočeš nočeš prispevala h krepitvi zmernih tokov v italijanski družbi.

Zadnji Occhettov predlog (ime, simbol, nova stranka, namensko pismo) je prišel v trenutku, ko se politični položaj v Italiji dramatično zaradi objave Morovih pism, protislovnih posegov predsednika republike in razkritja tajnih prozahodnih služb, ki so rovarile proti demokraciji. Namesto odločnega odgovora pa Occhetto ponuja "novo konstituanta", tokrat s PSI, začeni s spremembo volilnih sistemov.

Garavini je ugotovil, da je Occhettov predlog sprožil val kritik tudi v sami večini, kjer se je že diferenciral Bassolino, medtem ko prosocialistična desnica samo nerga in skuša vplivati nanj s svojimi kritikami. Bassolinu je Garavini priznal, da je pogumno ravnal, ko je povedal svoje mnenje, a mu je tudi očital, da je molčal o nekaterih pomembnih problemih, kot je spor o vojaškem posegu v Perzijskem zalivu in razpust komunistične komponente v sindikatu CGIL.

Na koncu je Garavini zavrnil kritike tistih, ki očitajo komunističnim prenoviteljem, da so osamljeni in brez vpliva: "Ko sem še bil tajnik kovinarskega sindikata smo sedem let zaporedoma hodili pred Fiatove tovarne, da bi zdramili turinske delavce. Zdelo se je, da nas ne poslušajo nihče, svetovali so nam naj odnehamo, češ da je položaj obupen. Potem pa je bruhnilo in začela se je vroča stavkovna jesen. Naša osamljena trma je obrodila sadove, ki so koristili celotnemu delavskemu razredu v Italiji".

(st.s.)

Avdicije...

■ Nadaljevanje s 1. strani

Pred nami so sklic zbora izvoljenih predstavnikov, obletnica osimske pogodbe, druga evropska konferenca o varnosti in sodelovanju s košaro o človekovih in manjšinskih pravicah.

V parlamentu nas čaka še bitka za odobritev zakona o mejnem sodelovanju, ki naj potrdi tudi podporo manjšinam v Italiji in Jugoslaviji, kakih trideset milijard lir v treh letih. Slovenske organizacije in ustanove doslej niso pokazale zadostnega zanimanja za usodo te postavke, čeprav bi po svoje razbremenila tudi finance matičnega naroda in prenesla breme na prava ramena.

Veliko odgovornost ima tudi KPI, ki mora, ne glede na kongresno razpravo, zastaviti vso svojo moč in vpliv, da se v naših krajih utrdi vzdušje omikanega pričakovanja rešitve, ki jo narekujejo časi. kajti nesmiselno se zdi govoriti o čudovitih demokratičnih revolucijah v Evropi, obenem pa pustiti nerešeno, takorekoč zakrknjeno vprašanje malega slovenskega naroda in njegovih delcev v silni romanski in germanski soseščini.

JAVNA POMOČ ZA ŠPORTNA IN KULTURNA DRUŠTVA

Pri dodeljevanju finančnih podpor nujna načrtovanje ter poštenost

Slovenske organizacije morajo od Dežele ter Pokrajine zahtevati javno podporo, ker opravljajo pomembno družbeno poslanstvo

Že večkrat smo tudi v našem glasilu pisali o tem, da prinaša deželni zakon 10 z dne 9.3.1988 o decentralizaciji pomembne novosti. V prvi vrsti bi podčrtala nove kompetence, ki jih je na podlagi zakona dobila Pokrajinska uprava predvsem na področjih kot so kultura, šport, javna dela itd. Vsled tega je sedaj pokrajina tista uprava, ki na podlagi določenih deželnih zakonov razdeljuje prispevke tako občinam kot tudi društvom in organizacijam. Prav glede načina, kako Pokrajina to izvršuje, bi rada izrazila določene pomisleke.

Omejila se bom na podeljevanje prispevkov iz deželnih zakonov 43/80 o razvoju športnih in rekreativnih dejavnosti, št. 68/81 o posegih za razvoj kulturnih dejavnosti in št. 15/87 za kulturo miru. Sicer je za zadnja dva Pokrajina imela pristojnosti že prejšnja leta. Pokrajinski odbornik za kulturo in šport se pri razdeljevanju podpor poslužuje treh komisij — komisije za šport, komisije za rekreacijo in komisije za kulturo. Poleg predstavnikov krajevnih uprav so v posameznih komisijah še zastopniki najbolj množičnih organizacij. Tudi mi Slovenci imamo v teh komisijah svoje zastopnike, vendar bi bilo treba tudi to preveriti, saj npr. v komisiji za rekreacijo ni predstavnika Združenja slovenskih športnih društev. Vsekakor bi bilo teh naših predstavnikov še manj, če ne bi odločno nastopila naša skupina na Pokrajini. Komisije kot take so seveda odraz demokratičnega načina upravljanja, vendar je treba pristaviti, da so v našem primeru le posvetovalnega značaja. Njeni člani ne odločajo o višini prispevkov, ampak se omejuje na to, da izrečejo svoje mnenje o predstavljenosti vsake prošnje; skratka, če ima vse pogoje, da lahko konkurira pri razdeljevanju prispevkov. In še to funkcijo se žal opravlja zelo površno, saj se večkrat dogaja, da so kriteriji zelo subjektivni — skratka, nekatere organizacije morajo priti do prispevkov, pa četudi ne izpolnjujejo pogojev.

Je že res, da se je Pokrajina znašla pred novimi kompetencami precej nepripravljena, saj ne razpolaga s potrebnimi strokovnim kadrom in potrebnimi operativnimi oprijemi. Na to se tudi odbornik večkrat sklicuje kot tudi na

to, da nadaljuje pač s sistemom, ki ga je pred tem imela deželna uprava. Prizadevati si moramo zato, da se stvari spremenijo.

Smatram, da je treba prekiniti s klientelarnim sistemom podeljevanja javnih sredstev — te je treba razdeljevati na podlagi dolgoročnih jasno začetih programov in objektivnih kriterijev. Obljubljeno nam je sicer bilo, da bo v kratkem izdelan nov pravilnik, ki bo urejal to problematiko; menim, da se moramo Slovenci tako potom izvoljenih predstavnikov kot tudi neposredno potom krovnih organizacij aktivno angažirati v to dogajanje.

Prav gotovo so razpoložljiva sredstva zelo skromna, saj je splošna vladna politika do krajevnih uprav zelo negativna, predvsem pa skopa s finančnimi sredstvi. Kljub temu pa so nam danes, ko se v vseh naših društvih in organizacijah soočamo s hudimi finančnimi težavami, ti prispevki še kako potrebni. Vendar pa se moramo Slovenci tudi v teh okoliščinah obnašati z dostojanstvom. Ne smemo zamočati in se potuhiniti ob kričeh krivicah, samo zato, ker je prispevek zadostil vrčiček posameznika. Treba je gledati široko in globalno; ne

smemo dovoliti, da prihaja do diskriminacij enega dela organizacij v korist drugega. Potruditi se je treba, da se razbije privilegiran odnos, ki ga imata tako deželna kot pokrajinska uprava do organizacij in društev, ki ne sodijo v okvir SKGZ. V bodoče bomo morali biti bolj prisotni a tudi bolj pokončni; zahtevati moramo prispevke ne zato, ker pripadamo enemu ali drugemu taboru, ampak zato ker opravljamo pomembno poslanstvo tako na kulturnem kot na športnem področju v korist vsestranskega razvoja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Ob tem pa gre poudariti še eno misel. Premalo se obračamo na javne uprave, preveč zancmarjamo možnosti, ki nam jih nudijo določeni zakoni, preveč smo nezaupljivi do izvoljenih predstavnikov. Kot primer naj navedem, da smo bili pri prošnjah na podlagi zakona št. 15 o kulturi miru, ki so ga podpirale v prvi vrsti naša stranka in druge levičarske sile, popolnoma odsotni. In Pokrajina je razpolagala z 250 milijoni... in kaj vse delajo naša društva v duhu tega zakona...

S tega vidika imamo tudi sami določene odgovornosti.

TAMARA BLAŽINA

■ Za 1. november je na svečanosti pred spomenikom padlih v Miljah spregovoril tovariš Jurij Vodopivec

■ V sredo 31. oktobra je družba Ponteco predstavila v Občinski knjižnici v Salezu oddajo o zamejskem športu. Na sliki z desne proti levi direktor Ponteca Sergij Premur ter voditelj oddaje Erik Dolhar, Igor Malalan ter naša urednica Ksenija Starec.

DRUŽBENO POLITIČNO DRUŠTVO EDINOST

VABI NA MANIFESTACIJO

proti zamujanju pri ureditvi vprašanja zaščite slovenske manjšine in krivičnemu vladnemu osnutku ministra Maccanica.

V nedeljo 4. novembra na Trg Largo Riborgo (tik na začetku Kórzo Italia) s pričetkom ob 11.30 do 12.30.